

LUYỆN TẬP HỆ TỌA ĐỘ TRONG KHÔNG GIAN

I. Kiến thức cần nắm:

1. **Toạ độ của một điểm:** $M(x; y; z) \Leftrightarrow \overrightarrow{OM} = x\vec{i} + y\vec{j} + z\vec{k}$

2. **Toạ độ của vector** : $\vec{a} = (a_1; a_2; a_3) \Leftrightarrow \vec{a} = a_1\vec{i} + a_2\vec{j} + a_3\vec{k}$

Cho $A(x_A; y_A; z_A), B(x_B; y_B; z_B), C(x_C; y_C; z_C)$

$$\overrightarrow{AB} = (x_B - x_A; y_B - y_A; z_B - z_A)$$

$$|\overrightarrow{AB}| = AB = \sqrt{(x_B - x_A)^2 + (y_B - y_A)^2 + (z_B - z_A)^2}$$

$$M \text{ là trung điểm của } AB \Leftrightarrow M\left(\frac{x_A + x_B}{2}; \frac{y_A + y_B}{2}; \frac{z_A + z_B}{2}\right)$$

$$G \text{ là trọng tâm tam giác } ABC \Leftrightarrow M\left(\frac{x_A + x_B + x_C}{3}; \frac{y_A + y_B + y_C}{3}; \frac{z_A + z_B + z_C}{3}\right)$$

3. **Biểu thức toạ độ của các phép toán vector:** $\vec{a} = (a_1; a_2; a_3), \vec{b} = (b_1; b_2; b_3).$

$$\vec{a} + \vec{b} = (a_1 + b_1; a_2 + b_2; a_3 + b_3)$$

$$\vec{a} - \vec{b} = (a_1 - b_1; a_2 - b_2; a_3 - b_3)$$

$$k\vec{a} = k(a_1; a_2; a_3) = (ka_1; ka_2; ka_3) \quad (k \in R)$$

4. **Biểu thức toạ độ của tích vô hướng:** $\vec{a} = (a_1; a_2; a_3), \vec{b} = (b_1; b_2; b_3).$

$$\vec{a} \cdot \vec{b} = a_1b_1 + a_2b_2 + a_3b_3$$

II. Bài tập

Bài 1: Trong không gian với hệ toạ độ $Oxyz$, cho vecto $\overrightarrow{AO} = 3(\vec{i} + 4\vec{j}) - 2\vec{k} + 5\vec{j}$. Tìm toạ độ điểm A.

Giải:

Ta có $\vec{i} = (1; 0; 0), \vec{j} = (0; 1; 0), \vec{k} = (0; 0; 1)$

$$\overrightarrow{AO} = 3(\vec{i} - 4\vec{j}) - 2\vec{k} + 5\vec{j} = 3\vec{i} - 3 \cdot 4\vec{j} - 2\vec{k} + 5\vec{j} = 3\vec{i} - 7\vec{j} + 5\vec{k}$$

$$= 3 \cdot (1; 0; 0) - 7 \cdot (0; 1; 0) + 2 \cdot (0; 0; 1) = (3; -7; 2)$$

Vậy toạ độ điểm A(3; -7; 2)

Bài 2: Trong không gian $Oxyz$, cho $\vec{x} = 2\vec{i} + 3\vec{j} - 4\vec{k}$. Tìm toạ độ của $\vec{x}$

$$\underline{\mathbf{A}}.x = (2; 3; -4).$$

$$\mathbf{B}.x = (-2; -3; 4).$$

$$\mathbf{C}.x = (0; 3; -4).$$

$$\mathbf{D}.x = (2; 3; 0).$$

Bài 3: Cho ba vector $\vec{a} = (2; -5; 3)$, $\vec{b} = (0; 2; -1)$, $\vec{c} = (1; 7; 2)$. Tính tọa độ của các vector:

a) $\vec{d} = 4\vec{a} - \frac{1}{3}\vec{b} + 3\vec{c}$

b) $\vec{e} = \vec{a} - 4\vec{b} - 2\vec{c}$

c) $\vec{f} = -\vec{a} + 2\vec{b} - \frac{1}{2}\vec{c}$

d) $\vec{g} = \frac{1}{2}\vec{a} - \vec{b} + 3\vec{c}$

Giải:

a) Tính $4\vec{a} = 4(2; -5; 3) = (4.2; 4.(-5); 4.3) = (8; -20; 12)$

$$\frac{1}{3}\vec{b} = \frac{1}{3}(0; 2; -1) = \left(\frac{1}{3}.0; \frac{1}{3}.2; \frac{1}{3}.(-1)\right) = \left(0; \frac{2}{3}; -\frac{1}{3}\right)$$

$$3\vec{c} = 3.(1; 7; 2) = (3.1; 3.7; 3.2) = (3; 21; 6)$$

$$\vec{d} = 4\vec{a} - \frac{1}{3}\vec{b} + 3\vec{c} = \left(8 - 0 + 3; -20 - \frac{2}{3} + 21; 12 + \frac{1}{3} + 6\right) = \left(11; \frac{1}{3}; \frac{55}{3}\right)$$

b) Tính $4\vec{b} = 4.(0; 2; -1) = (0; 8; -4)$

$$2\vec{c} = 2.(1; 7; 2) = (2; 14; 4)$$

$$\vec{e} = \vec{a} - 4\vec{b} - 2\vec{c} = (2 - 0 - 2; -5 - 8 - 14; 3 - (-4) - 4) = (0; -27; 3)$$

c) $\vec{f} = -\vec{a} + 2\vec{b} - \frac{1}{2}\vec{c}$ (tự giải, ĐA: $\vec{f} = \left(-\frac{5}{2}; \frac{11}{2}; -6\right)$)

d) $\vec{g} = \frac{1}{2}\vec{a} - \vec{b} + 3\vec{c}$ (tự giải, ĐA: $\vec{g} = \frac{1}{2}\vec{a} - \vec{b} + 3\vec{c}$)

Bài 4: Tính $\vec{a}.\vec{b}$ với:

a) $\vec{a} = (3; 0; -6)$, $\vec{b} = (2; -4; 0)$

b) $\vec{a} = (1; -5; 2)$, $\vec{b} = (4; 3; -5)$

c) $\vec{a} = (2; -5; 3)$, $\vec{b} = (0; 2; -1)$

Giải:

a) $\vec{a}.\vec{b} = 3.2 + 0.(-4) + (-6).0 = 6$

b) $\vec{a}.\vec{b} = 1.4 + (-5).3 + 2.(-5) = -21$

c) Tự giải

❖ **Phương trình mặt cầu (S) tâm $I(a; b; c)$, bán kính R:**

$$+ (S) : (x - a)^2 + (y - b)^2 + (z - c)^2 = R^2$$

+ Phương trình: $x^2 + y^2 + z^2 - 2ax - 2by - 2cz + d = 0$ với $a^2 + b^2 + c^2 - d > 0$ là phương

trình mặt cầu tâm $I(a; b; c)$, bán kính $R = \sqrt{a^2 + b^2 + c^2 - d}$

Bài 5: Lập phương trình mặt cầu:

a) Có tâm $I(3; 1; -1)$ và bán kính $R = 2$.

b) Đi qua điểm $A(5; -2; 1)$ và có tâm $C(3; -3; 1)$.

c) Có đường kính AB với $A(4; -3; 7)$, $B(2; 1; 3)$.

Giải:

a) Phương trình mặt cầu có tâm $I(3; 1; -1)$ và bán kính $R = 2$ có dạng:

$$\begin{aligned}(x-a)^2 + (y-b)^2 + (z-c)^2 = R^2 &\Leftrightarrow (x-3)^2 + (y-1)^2 + (z-(-1))^2 = 2^2 \\ &\Leftrightarrow (x-3)^2 + (y-1)^2 + (z+1)^2 = 4\end{aligned}$$

b) Ta cần tìm bán kính $R = AC$

$$\overrightarrow{AC} = (-2; -1; 0), \quad AC = |\overrightarrow{AC}| = \sqrt{(-2)^2 + (-1)^2 + 0} = \sqrt{5}$$

Phương trình mặt cầu có tâm $C(3; -3; 1)$ và $R = \sqrt{5}$ có dạng:

$$\begin{aligned}(x-a)^2 + (y-b)^2 + (z-c)^2 = R^2 &\Leftrightarrow (x-3)^2 + (y-(-3))^2 + (z-1)^2 = (\sqrt{5})^2 \\ &\Leftrightarrow (x-3)^2 + (y+3)^2 + (z-1)^2 = 5\end{aligned}$$

b) Ta cần tìm tâm I và bán kính R

• Mặt cầu đường kính AB có tâm là trung điểm của đoạn thẳng AB và bán

$$\text{kính } R = \frac{1}{2} AB$$

Gọi I là trung điểm đoạn thẳng AB

$$x_I = \frac{x_A + x_B}{2} = \frac{4+2}{2} = 3, \quad y_I = \frac{y_A + y_B}{2} = \frac{-3+1}{2} = -1, \quad z_I = \frac{z_A + z_B}{2} = \frac{7+3}{2} = 5$$

$$\Rightarrow I = (3; -1; 5)$$

$$\text{Tính: } \overrightarrow{IA} = (1; -2; 2), \quad R = IA = |\overrightarrow{IA}| = \sqrt{1^2 + (-2)^2 + 2^2} = 3$$

Mặt cầu có tâm $I(3; -1; 5)$ và bán kính $R = 3$ có phương trình là:

$$\begin{aligned}(x-a)^2 + (y-b)^2 + (z-c)^2 = R^2 &\Leftrightarrow (x-3)^2 + (y-(-1))^2 + (z-5)^2 = 3^2 \\ &\Leftrightarrow (x-3)^2 + (y+1)^2 + (z-5)^2 = 9\end{aligned}$$

Bài 6: Tìm tâm và bán kính của các mặt cầu có phương trình:

a) $x^2 + y^2 + z^2 - 8x - 2y + 1 = 0$

b) $x^2 + y^2 + z^2 + 4x + 8y - 2z - 4 = 0$

c) $x^2 + y^2 + z^2 - 8x + 4y + 2z - 4 = 0$

Giải:

a) Xét phương trình $x^2 + y^2 + z^2 - 8x - 2y + 1 = 0$ có $x^2 + y^2 + z^2 - 2ax - 2by - 2cz + d = 0$

$$-2a.x = -8x \Rightarrow a = \frac{-8x}{-2x} = 4, -2by = -2y \Rightarrow b = \frac{-2y}{-2y} = 1, -2cz = 0 \Rightarrow z = 0, d = 1$$

Với $a^2 + b^2 + c^2 - d = 4^2 + 1 + 0 - 1 = 16 > 0$

Suy ra phương trình $x^2 + y^2 + z^2 - 8x - 2y + 1 = 0$ là phương trình mặt cầu có tâm $I(4; -1; 0)$ và

$$R = \sqrt{a^2 + b^2 + c^2 - d} = \sqrt{16} = 4$$

- b, c Giải tương tự câu a ĐA: b) $I(-2; -4; 1), R = 5$ c) $I(4; -2; -1), R = 5$

❖ **BÀI TẬP TRẮC NGHIỆM**

Câu 1: Trong không gian Oxyz cho 2 vector $\vec{a} = (1; 2; 2)$ và $\vec{b} = (1; 2; -2)$; khi đó $|\vec{a}(\vec{a} + \vec{b})|$ có giá trị bằng : A. 10 B. 18 C. 4 D. 8

Câu 2: Trong không gian Oxyz cho 2 vector $\vec{a} = (3; 1; 2)$ và $\vec{b} = (2; 0; -1)$; khi đó vector $2\vec{a} - \vec{b}$ có độ dài bằng : A. $3\sqrt{5}$ B. $\sqrt{29}$ C. $\sqrt{11}$ D. $5\sqrt{3}$

Câu 3: Trong không gian Oxyz cho điểm $M(1; 2; 3)$ Tìm tọa độ điểm M' là hình chiếu của M trên trục Ox
A. $M'(0; 1; 0)$. B. $M'(0; 0; 1)$. C. $M'(1; 0; 0)$. D. $M'(0; 2; 3)$.

Câu 4: Viết phương trình mặt cầu (S) có tâm $I(1; 0; -2)$, bán kính $R = \sqrt{2}$

A. (S) : $(x-1)^2 + y^2 + (z+2)^2 = 2$

B. (S) : $(x-1)^2 + y^2 + (z-2)^2 = 2$.

C. (S) : $(x-1)^2 + y^2 + (z-2)^2 = 2$

D. (S) : $(x+1)^2 + y^2 + (z-2)^2 = 2$.

Câu 5. Trong không gian Oxyz, cho mặt cầu (S) : $x^2 + y^2 + z^2 - 8x + 10y - 6z + 49 = 0$. Tìm tọa độ tâm I và bán kính R của mặt cầu (S).

A. $I(-4; 5; -3)$ và $R = 7$

B. $I(4; -5; 3)$ và $R = 7$

C. $I(-4; 5; -3)$ và $R = 1$

D. $I(4; -5; 3)$ và $R = 1$

Câu 6. Trong không gian Oxyz, khoảng cách giữa hai điểm $A(2; 3; 4)$ và $B(6; 0; 4)$ bằng :

A. $\sqrt{29}$.

B. $\sqrt{52}$.

C. 5

D. $\sqrt{7}$

Câu 7. Trong không gian Oxyz, cho $\vec{a} = 2\vec{i} + \vec{j} - 5\vec{k}$. Khi đó tọa độ của $\vec{a}$ là:

A. $\vec{a} = (2; 1; -5)$

B. $\vec{a} = (2; 1; 0)$

C. $\vec{a} = (-2; -1; 5)$

D. $\vec{a} = (2; 0; -5)$

Câu 8. Cho ba véc tơ $\vec{a} = (5; -7; 2); \vec{b} = (0; 3; 4); \vec{c} = (-1; 1; 3)$. Tọa độ véc tơ $\vec{n} = 3\vec{a} + 4\vec{b} + 2\vec{c}$ là

A. $\vec{n} = (13; -7; 28)$

B. $\vec{n} = (13; 1; 3);$

C. $\vec{n} = (-1; -7; 2);$

D. $\vec{n} = (-1; 28; 3)$

Câu 9: Trong không gian Oxyz, cho mặt cầu (S) : $(x-1)^2 + (y+2)^2 + (z-3)^2 = 16$. Tâm của (S) có tọa độ là

A. $(-1; -2; -3)$.

B. $(1; 2; 3)$.

C. $(-1; 2; -3)$.

D. $(1; -2; 3)$.

Câu 10. Trong không gian với hệ tọa độ Oxyz, cho vector $\vec{a} = (0; 1; -2)$ và $\vec{b} = (1; 2; -3)$. Tìm tọa độ của vector $\vec{a} - \vec{b}$? A. $(1; -1; 1)$ B. $(1; -1; -5)$ C. $(-1; 1; -1)$ D. $(-1; -1; 1)$

(Lưu ý: các bạn cần làm bài 3c,d, bài 4c, 6b,6c và các câu trắc nghiệm giải chi tiết sau đó chọn đáp án đúng)

